

۱- هدف : هدف از این دستورالعمل پذیرش صحیح و ثبت اطلاعات دقیق بیماران و نیز نمونه گیری صحیح از بیماران بخش سل و تحقیقات ریوی انستیتو پاستور ایران می باشد

۲- دامنه کاربرد :

این دستورالعمل برای پرسنل پذیرش بخش سل و تحقیقات ریوی نوشته شده است و کلیه پرسنل (با توجه به حضور شیفتی کلیه پرسنل در بخش پذیرش) ملزم به رعایت آن هستند .

۳- منابع :

۳-۱ آزمایشگاه مرجع سلامت

Table 4A-1. Disk Diffusion QC Ranges for Nonfastidious Organisms and Antimicrobial Agents Excluding β -Lactam Combination Agentsa ۳-۲

۴- تعاریف:

Public health mycobacteriology A Guide for the level III laboratory

۵- شرح اقدامات :

۵-۱- شرایط برگه درخواست آمایش :

برگه درخواست آمایش باید حاوی اطلاعات کافی و لازم جهت تفسیر صحیح نتایج آزمایشگاهی باشد که این اطلاعات در فرم های ثبت شده و بیمار فرم جهت جواب دهی و تحویل نمونه بعدی تحویل داده شده است .

۵-۲- اطلاعات بیمار عبارتند از :

در مورد نمونه های ارسالی از بیمارستان شماره پرونده شماره اتاق بیمار شماره اتاق بیمارستان ساعت و تاریخ تحویل نمونه به آزمایشگاه برای گرفتن بهترین نتیجه شرایط نمونه گیری زیر رعایت شود : جمع اوری اولیه نمونه ها باید قبل از شروع هرگونه دارو درمانی انجام شود نمونه ها باید در ظرف تمیز استریل یکبار مصرف پلاستیکی و معدوم شدنی جمع اوری شود درب نمونه باید محکم بسته شده باشد و ظروف بسته بندی شوند تا از هرگونه نشت نمونه و شکستگی احتمالی در حین حمل و نقل جلوگیری شود

نمونه ها باید هرچه سریع تر به آزمایشگاه منتقل شود و قبل از ساعت ۱۰,۳۰ صبح به آزمایشگاه تحویل داده شود بعد از نمونه گیری اگر تحویل نمونه ها به تعویق افتد نمونه ها باید در یخچال قرار داده شوند


جداسازی موفق مایکوباکتریایی احتیاج به نمونه گیری مناسب حمل سریع و پردازش صحیح نمونه ها دارد مثلا در مورد جمع اوری خلط نمونه باید به صورت صبحگاهی و ناشتا تهیه شده و قبل از جمع اوری نمونه خلط شستن دهان با اب (تا حد امکان نباید نمونه را با اب لوله کشی شهر آلوده کرد زیرا مایکوباکتریوم های ساپروفیتی که در طول لوله اب شهر وجود دارند ممکن است باعث ایجاد جواب مثبت کاذب شوند یا نرمال سالین ضروری است تا الودگی نمونه با ذرات غذا دهان شویه ها و یا داروهای خوراکی که مانع از رشد مایکوباکتریوم ها می شوند به حداقل برسد

۵-۳- زمان نمونه گیری به صورت زیر باشد :

در صورتیکه درخواست آمایش یک نوبته می باشد بیمار باید یک نوبت نمونه خلط به صورت ناشتا تهیه کرده و قبل از ساعت ۱۰,۳۰ صبح به آزمایشگاه تحویل دهد

در صورتیکه درخواست آمایش سه نوبته می باشد :

نمونه اول (first spot sprcimen) : در اولین مراجعه بیمار و زیر نظر پرسنل بهداشتی دریافت می شود (یعنی در همان لحظه مراجعه بدون توجه به ناشتا یا غیرناشتا بودن بیمار)

شماره سند: LA-WI-0230	عنوان سند: دستورالعمل شرایط نمونه گیری BK و رد و پذیرش	 آزمایشگاه های یکپارچه پزشکی
ویرایش: 00	نمونه	

نمونه دوم (early morning specimen)

در همان روز اول یک ظرف خلط به بیمار داده میشود تا صبح روز بعد خلط صبحگاهی را بصورت ناشتا جمع اوری کند و به واحد بهداشتی بیاورد

نمونه سوم (second spot specimen)

در مراجعه روز دوم به واحد بهداشتی پس از تحویل نمونه دوم یک نمونه خلط دیگر درجا از او دریافت می شود سه نمونه را همچنین می توان در سه روز متوالی نیز گرفت .

هرگز در آزمایشات مایکوباکتریولوژی نباید از مواد ثابت کننده مانند فرمالین استفاده شود .

به دلیل اینکه دیواره ی مایکوباکتریوم توپر کلوزیس سرشار از ترکیبات مومی است در صورت آغشته بودن نمونه به موم باسیل به دیواره ی ظرف چسبیده و از سیستم آزمایش خارج می گردد بنا بر این ظروف نمونه گیری نباید به موم آغشته باشد و باید دارای مشخصات زیر باشد

ظرف دهانه گشاد و به قطر ۳۵ میلی متر تا بیمار به راحتی بتواند خلط درون آن ریخته بدون اینکه خارج آن الوده شود حداقل حجم ظرف نمونه ۵۰ میلی لیتر باشد

شفاف باشد تا بتوان حجم و مقدار نمونه را بدون بازکردن در ظرف مشاهده کرد از مواد یکبار مصرف تهیه شده باشد در پیچ دار بودن ظرف نمونه جهت جلوگیری از نشت هنگام حمل و نقل الزامی است .جنس ظرف در مقابل نفوذ هوا مقاوم باشد قابلیت برچسب گذاری آسان داشته باشد نمونه را در شرایط آسپتیک تهیه کرده تا حداقل احتمال ورود الودگی به نمونه وجود داشته باشد برای جداسازی مایکوباکتریوم ها مصرف سواپ پیشنهاد نمی شود مگر در موارد خاصی امکان گرفتن نمونه به طریق دیگر ممکن نباشد

از پذیرفتن نمونه ی خون جهت اسمیر و کشت و PCR از نظر مایکوباکتریوم ها باید خودداری شود چرا که نمونه ی خون برای این آزمایش مناسب نیست و تکنیکی برای انجام آزمایش بر روی آن وجود ندارد

منطبق نبودن مشخصات ثبت شده بیمار بر روی نمونه ارسالی و برگه درخواست آزمایش مقدار کم نمونه بسته بندی نامناسب نمونه زمان طولانی در انتقال نمونه نمونه را غیر قابل قبول می سازد .

در مورد نمونه خلط حجم هر نمونه باید ۵ الی ۱۰ میلی لیتر باشد و نمونه های ناشی از تجمع نمونه ی چند روز و نمونه های حاوی بزاق غیر قابل قبولند نمونه ادرار از کیسه ادرار کمتر از ۴۰ سی سی و نمونه های ذخیره غیر قابل قبولند .


در مورد نمونه های استریل بدن مانند نمونه ی مایع پلور مایع پریکارد و پریتونئ به علت وجود فیبریونژن باید از ماده آنتی کواگولانت استفاده کرد در غیر اینصورت نمونه آزمایشگاهی غیرقابل قبول می باشد .

نمونه های ارسالی بافتی که در فرمالین نگهداری شده باشد غیر قابل قبول محسوب می شود

اگر نمونه ای خارج از دستورالعمل های لازم جمع اوری شده باشد می توان آن را غیر قابل قبول اعلام کرد در این حالت نمونه به مدت ۳ روز در دمای ۲-۸ درجه سانتیگراد نگهداری شده و سپس معدوم می شود . در این حالت پزشک فرصت دارد تا اعلام کند که نمی تواند تا نمونه دیگر جایگزین نماید و آزمایشگاه ملزم به انجام آزمایشات بر روی همان نمونه می باشد .

در صورتیکه نمونه غیر قابل قبول باشد دلایل رد آن هرچه سریع تر باید به اطلاع پزشک برسد . همچنین می توان درباره نمونه های قابل قبول به پزشک توضیح کافی داد .

حتی بعد از گزارش تلفنی یک گزارش کامپیوتری یا یک دستخط حاوی دلایل لازم مبنی بر غیرقابل قبول بودن نمونه برای پزشک ارسال نمود و مدرک ذیل را در آزمایشگاه بایگانی کرد : نام بیمار کد بیمار نوع نمونه تست های مورد درخواست در

شماره سند: LA-WI-0230	عنوان سند: دستورالعمل شرایط نمونه گیری BK و رد و پذیرش	
ویرایش: 00	نمونه	

رابطه با نمونه تاریخ و زمان جمع آوری نمونه دلایل غیر قابل قبول بودن پذیرش نمونه زمان و تاریخ تماس تلفنی با پزشک نام شخص تماس گیرنده

تمام نمونه های کلینیکی که درخواست آزمایش PCR دارند باید مستقیماً وارد بخش PCR گردند . در صورتی که این نمونه ها آزمایش لام مستقیم و کشت نیز داشته باشند و بیمار تنها یک نمونه به آزمایشگاه داده باشد . باید تحت شرایط کاملاً استریل و طبق دستورالعمل این نمونه ها به دو قسمت تقسیم شده و نمونه ی مربوط به آزمایشگاه روتین به مسئول آن تحویل گردد .

با توجه به اینکه باسیل فعال سل در نمونه ی خلط و در یخچال قابل نگهداری ست نمونه هایی که بعد از ساعت ۱۰،۳۰ صبح می رسند جهت قرار گیری در برنامه ی کاری روز بعد نگهداری خواهند شد

نمونه مایع نخاع CSF و هر نمونه ای که پزشک معالج در نامه ی کتبی تأکید بر اورژانسی بودن آنها داشته باشد (مانند نمونه هایی که در شرایط سخت و در اتاق عمل تهیه شده اند) جز نمونه های اورژانس محسوب می شود و باید در شرایط کاملاً استریل و در داخل لوله های در پیچ دار گرفته و ارسال گردد و در هر زمان از روز باید فوراً تحویل گرفته شده و وارد مراحل کاری تهیه اسمیر کشت و یا PCR گردد

شرایط مسئول نمونه گیری در برخورد با مراجعین بخش سل و تحقیقات ریوی انستیتو پاستور ایران کارمندان مسئول جمع آوری و حمل و نقل نمونه ها باید برگه دستورالعمل نمونه گیری که حاوی مراحل جمع آوری نمونه و نکات مهم است همیشه همراه خود داشته باشند و مورد توجه قرار دهند .

کارمندان باید نکاتی که یک نمونه رادر مراحل نمونه گیری غیر قابل قبول می سازد (مانند مقدار کم نمونه بسته بندی نا مناسب نمونه زمان طولانی در انتقال نمونه) در نظر داشته باشند .

مسئول پذیرش نباید طوری رفتار کند که در مراجعه کنند این تصور پیش بیاید که آزمایشگاه توان انجام آزمایش را ندارد و نمونه وی را ممکن است خراب و یا الوده ارسال نماید .


در صورت وجود مشکل مسئول پذیرش در این گونه موارد نایستی به گونه ای اتهام امیز با مراجعین برخورد نماید نظیر این را بگوید نسخه خط خورده شده است و نمی توان آن را پذیرش کرد و باید عوض شود در واقع نباید مراجعه کننده را متهم نمود و باید با برخوردی صحیح بیان کرد که این گونه نسخ مورد تأیید بیمه نیستند و باید توسط پزشک تصحیح شوند . در صورت رضایت بیمار هزینه تعرفه آزاد از بیمار دریافت شود و یا طبق بیمه مبلغی دریافت شود و بقیه هزینه به عنوان بدهی گذاشته شود و در موقع ارائه جواب نسخه تصحیح شده اخذ گردد . شرایط قانونی دریافت نسخ بیمه طبق این نامه ها ی مربوطه معین می شود و در این خصوص قبل از هرگونه اقدام به رد و یا پذیرش نمونه با سوپروایزر مشکل را مطرح نماید .

در این مرحله راهنمایی به این صورت است که بیمار و یا مراجعه کننده دیگر نپرسد که چه باید بکنم . راهنمایی باید کامل و مودبانه باشد تمامی دفترچه های راهنمای بیماران موجود در آزمایشگاه که به درخواست بیمار مرتبط است باید تحویل وی شده و از بیمار یا همراه وی بخواهیم وی بخواهیم که حتماً آنها مطالعه نمایند .

اگر بیمار قادر به پرداخت کل هزینه نباشد با توجه به دستورالعمل های صادره از طرف مدیریت آزمایشگاه اقدام گردد.

چنانچه بیمار تست اورژانس داشت (در نسخه قید شده بود و یا حال عمومی بیمار با توجه به صلاحدید مسئول فنی و یا سوپروایزر مناسب نبود) باید سریعاً به بخش نمونه گیری ارجاع شود و بایستی بیمار را در نوبت قرار داد و وی را در این قسمت معطل نمود .


ضمناً باید آن قسمت از تست ها را که سریعاً آماده می شود به اطلاع وی رساند که در ساعت معین شده نسبت به دریافت آن اقدام نماید توجه کنید که در برگه پذیرش با علامت مشخص اورژانسی بودن نمونه قید گردد .

شماره سند: LA-WI-0230	عنوان سند: دستورالعمل شرایط نمونه گیری BK و رد و پذیرش	 آزمایشگاه های یکپارچه پزشکی
ویرایش: 00	نمونه	

در مورد نمونه های ارجاعی از سایر آزمایشگاهها که آزمایشگاه سل با آنها قرار دادی جهت انجام آزمایش سل منعقد کرده است مسئول پذیرش باید نمونه ها و مشخصات آنها را از پیک ارجاعی از این آزمایشگاهها دریافت کرده و مانند سایر نمونه در فرایند روتین انجام آزمایش قرار دهد .

۶- مستندات :

شرایط مواد نگهدارنده	شرایط نسخه و اطلاعات بیمار	شرایط ظرف نمونه گیری	شرایط نمونه	
در مورد مایعات استریل بدن مانند مایع پلور مایع پریکارد مایع پریتون نمونه باید با مواد ضد انعقاد و مناسب ارسال شده باشد	حاوی اطلاعات اولیه بیمار (نام سن شغل ادرس تلفن نام پزشک نوع نمونه ی ارسالی) نسخه ی دارای تاریخ ماه جاری نسخه دارای مهر و امضای پزشک	شیشه ای یا پلاستیکی شفاف استریل دارای دهانه گشاد در پوش دار با در پوش پیچی که محکم و بدون نشت بسته شود حجم ظرف : حداقل ۵۰ میلی لیتر	خلط صبحگاهی ادرار تازه شیره ی معده صبحگاهی ناشتا بیوپسی های بافتی استریل خون قاعدگی مایع اسیت در شرایط استریل در CSF در شرایط استریل مایع پلور در شرایط استریل مایع مفصلی در شرایط استریل مایع پریکارد در شرایط استریل حجم نمونه : در خصوص مایعات استریل حداقل ۲ میلی لیتر و در	نمونه های قابل قبول

شماره سند: LA-WI-0230	عنوان سند: دستورالعمل شرایط نمونه گیری BK و رد و پذیرش	 آزمایشگاه های یکپارچه پزشکی
ویرایش: 00	نمونه	

			مورد سایر موارد ۵- ۱۰ میلی لیتر	
فرمالین در مورد نمونه های بافتی نمونه های اغشته به موم	نمونه بدون نسخه ی پزشک نسخه ی تاریخ گذشته اطلاعات ناقص یا عدم وجود اطلاعات بیمار		غیر استریل قابلیت نشت غیر شفاف غیر مقاوم در برابر نفوذ هوا عدم امکان برچسب گذاری روی دیواره ظرف حجم کمتر از ۵۰ میلی لیتر	نمونه های غیر قابل قبول
			CSF نمونه ای که پزشک معالج به عنوان نمونه ی اورژانسی ارسال کرده باشد نمونه کودکان در صورت درخواست پزشک معالج	نمونه های اورژانسی